

El poble kurd d'Iraq pot veure convertit en realitat, en breu termini, el seu somni d'independència.

Un part molt difícil

El passat 3 de juliol el líder de la regió federal autònoma del Kurdistan iraquiana, Masud Barzani, assegurava que la independència era qüestió de temps i exhortava el Parlament autònom perquè posés una data per a un referèndum per convertir-se en Estat. Totes les grans potències li donen suport. Però també és cert que es veuen negres níguls –sobre els quals ha advertit el president egipci, Abdel Fatah al-Sisi– que podrien descarregar una tempesta de violència sobre la regió com mai no s'ha produït i fer entrar el probable futur Estat en una situació de greu incertesa.

L'autonomia kurda. Després de la invasió d'Iraq pels Estats Units per derrocar Saddam Hussein, al març de 2003, els kurds del país donaren suport logístic i polític als invasors. Confien que d'aquesta manera a la fi es fes realitat el seu somni d'un país lliure. No fou així ben bé del tot. Sota auspicis dels invasors nord-americans, la regió –que a la pràctica ja funcionava autònomament d'ençà que els EEUU l'havien proclamada el 1992, a la primera guerra del Golf, zona d'exclusió aèria i militar de les forces de Hussein– es convertí formalment en un anomenat ens federal autònom del Kurdistan iraquiana.

El Kurdistan iraquiana probablement es convertirà aviat en un nou Estat, però la guerra que destrossa Iraq projecta incerteses i molts temors.

Des del primer moment l'autoritat regional s'ha anat allunyant política-ment de la capital, Bagdad. En aquesta estratègia hi han jugat un paper rellevant les milícies armades, els peixmerga, enquadrades en el partit Unió Patriòtica, les quals es convertiren *de facto* en un vertader exèrcit –entre 8.000 i 10.000 efectius el 2003– que des de tot d'una de la invasió ajudaren

Les forces armades kurdes són les milícies peixmerga, que s'enfronten tant als gihadistes d'EiIL com a les forces iraquianes regulars.

les tropes ianquis a localitzar i atacar enclavaments gihadistes i de les tropes de Saddam. Aprofitant l'avinentesa, els peixmerga conquerien zones cada cop més àmplies de territoris de població kurda i, amb l'ajut nord-americà, les controlaren i en consolidaren l'ocupació.

Gràcies a l'actuació d'aquest cos militar, les tres províncies de la regió kurda d'Iraq –Duhok, Erbil i Solimània– es convertiren tot d'una, el 2004, segons la qualificació oficial que els donà el Govern dels Estats Units, en “zones segures”. El contrast amb la resta del territori iraquità, on la seguretat era aleshores –i és ara– una quimera, es va fer notar immediatament. Gràcies a aquesta estabilitat, el Govern del petit país començà a envalentir-se –sempre amb el suport dels Estats Units– i portar a terme una política econòmica fàcticament independent. Tan cert com que controlà al marge de

Bagdad les immenses reserves petrolíferes de la zona. Fins i tot va arribar a un pacte per vendre cru a Turquia deixant a banda l'autoritat política central. Per cert que resulta com a mínim curiós que el Kurdistan d'Iraq vengui petroli als turcs, quan ells tenen subjugats els kurds d'aquell Estat. Coses de la diplomàcia i les necessitats del futur nou Estat.

El Kurdistan és una democràcia parlamentària. El president és Mazud Barzani, elegit des del 2003 en períodes de quatre anys. Sempre sota l'ombra protectora dels EUA, d'ençà del primer moment el seu govern anà desplegant una àmplia i intensa activitat internacional, actuant de fet com si fos un país independent. Així, disposà tot d'una d'oficines diplomàtiques, amb el reconeixement fàctic d'ambaixades a Washington, Londres, Berlín, París i Moscou, presència consular que progressivament amplia a altres països.

La situació d'estabilitat política i de seguretat militar ha permès al govern de Barzani establir acords amb multinacionals occidentals de carburants per explotar les immenses bosses de cru que hi ha al subsòl del país. L'activitat econòmica –gairebé un monopolium d'exploració del petroli– és molt superior a la de la resta d'Iraq, sumit en un caos absolut. En conseqüència, el benestar també està molt per sobre de la mitjana.

Tot plegat ha creat en poc més d'una dècada un país que a la pràctica funciona com si fos independent. Tanmateix, no ho és formalment. Però ara ho vol ser. El caos li n'ha brindat l'oportunitat.

El caos. El 31 de desembre de 2011 els Estats Units posaven fi formalment a nou anys d'invasió i ocupació d'Iraq. El secretari de Defensa del Govern d'Obama, Leon Panetta, digué, quinze

dies abans, a la cerimònia protocol·lària d'arriada de bandera a Bagdad, que deixava "un país independent, lliure i sobirà". Només li faltava dir "segur" perquè el cinisme fos complet.

Enrere quedaven milers i milers de morts per culpa de la guerra iniciada amb l'ocupació de març de 2003: uns 100.000 civils, uns 4.800 invasors –4.500 dels quals ianquis– i uns 20.000 soldats locals, segons el Govern de Washington. Clar que d'altres fonts eleven força el nombre de víctimes. El diari britànic *The Guardian* donava el 2007 per bona la xifra d'1,2 milions de morts. La revista *The Lancet*, dels Estats Units, considerada pròxima al Partit Demòcrata i, sobretot, acèrrima adversària política de l'administració de George W. Bush, en calculava el 2005 més de 600.000, a partir dels recomptes fets per establiments hospitalaris a Iraq. En qualsevol cas, l'alt cost en vides indica que quan els Estats Units se n'anaven, a finals de 2011, no deixaven un país "independent, lliure i sobirà", com deia Panneta, sinó un Estat en descomposició, immers en una verdadera guerra oberta entre gihadistes i l'exèrcit oficial i amb un futur que ningú no s'atreveix a imaginar. El president nord-americà, Barack Obama, va prometre al seu homòleg iraquiana, Nuri al Maliki, que "els Estats Units continuaran essent lleials" després de "la fi de la missió" –invasió–. No es coneix a quina lleialtat es referia. Però allò cert i segur és que escassos dies després d'haver estat arriades *les barres i estrelles* a Bagdad, el festival de violència va esclatar amb tota la seva intensitat, com mai no s'havia vist a la zona. El caos s'ensenyorí ben aviat de quasi tot Iraq, sobretot per mor de l'Estat Islàmic.

Fundada com a organització terrorista de suport a Al-Qaida, per fer front a la invasió dels Estats Units, l'Estat Islàmic d'Iraq i Llevant (EIL), més conegut a tot occident com ISIS per les seves sigles en anglès, va iniciar les seves activitats el 2003. S'enfrontà des de bon començament als ocupants i als peixmerga. Va ser una guerra sense quarter. En aquells inicials anys, els gihadistes, comandats per Abu Mussab al-Zarqai, el qual era tutelat per Osama bin Laden, practicant tàctiques terroristes i guerrilleres aconseguiren controlar

El poble kurd

El poble kurd, que té el seu origen al primer mil·lenni abans de la nostra era, es reparteix actualment per territoris que són d'Iraq, Turquia, Iran i Síria. La independència només seria de la part iraquiana. Ningú no parla sobre què passarà amb la resta.

Els kurds es reparteixen majoritàriament –sense que ningú sàpiga exactament quants en són perquè no hi ha censos fiables– entre Turquia –de 10 a 14 milions–, Iran –de 8 a 13 milions–, Iraq –entre 4 i 8 milions– i Síria –1,5 a 2 milions– a més de bosses aïllades en altres indrets –com Armènia– i, per descomptat, per la diàspora internacional fruit de les migracions massives que ha patit al llarg de la seva dramàtica història.

L'origen del poble kurd es remunta al primer mil·lenni abans de la nostra era. Diuen els historiadors del món antic que el seu ancestre fou probablement el poble dels medes, que habitaven el nord del que avui és Iran en aquell temps. Cap al segle IX a.C. apareixen els primers registres que els arqueòlegs han atribuït a aquesta societat, bastant desconeguda. El que sí que se sap amb exactitud és que en el segle VI a.C. es produí l'assimilació entre la majoria dels medes i el perses. Els que no quedaren subsumits del tot són els considerats ascendents primers dels actuals kurds.

El poble kurd ja és identificat com a tal durant el primer mil·lenni abans de Crist a través del seu idioma i la religió pròpia, el iazidisme. Tant l'un com l'altra s'han mantingut, si bé pel que respecta a les creences extraterrenals la majoria dels kurds es feren musulmans –sunnites– a partir del segle VII de la nostra era, de manera que el seu culte quedà reduït a la minoria. Durant les sis centúries següents, sota el domini islàmic, no tingueren excessius problemes per mantenir la seva identitat cultural. El segle XIII, quan l'Imperi otomà –creat a partir d'un petit Estat– es convertí en el poder més important a la regió, el poble kurd quedà dividit entre els que quedaren sota el control turc i els que estaven en territori persa. Malgrat la separació, els segles següents visqueren en una pau i estabilitat relatives. Fins que el XIX començaren les convulsions armades que han caracteritzat la seva història des d'aleshores.

En efecte, les autoritats turques esdevingueren cop més intolerants amb els kurds, la situació dels quals es féu molt

extenses zones de províncies com Ambar i Nínive. Sense que els invasors, malgrat que la seva propaganda digués tot el contrari, aconseguissin imposar-se mai en aquest territoris.

Mitjançant assassinats selectius les forces especials nord-americanes i britàniques acabaren amb molts dels dirigents d'Estat Islàmic, inclòs el seu primer gran líder, al Zarqai. Però un

diffícil des de principis del segle XIX. Entre 1808 i 1888 tingueren lloc moltes revoltes armades independentistes, les quals foren esclafades sense manies pels sultans. Les desastroses polítiques exteriors i bèl·liques dels otomans, de resultes de les quals perderen bona part dels seus territoris europeus, com Grècia, Sèrbia, Valàquia, Moldàvia, Bulgària..., s'intentaven dissimular excitant l'odi a l'enemic intern, acusant-lo de tots els mals. A principis del XX la situació encara empitjorà força més. No pot estranyar, doncs, que en acabar la Primera Guerra Mundial, el 1918, com que Turquia havia format part de l'aliança perdedora, els kurds demanessin la independència. En el tractat de pau de Sèvres els aliats imposaren a Turquia el dret d'autodeterminació del poble kurd. Però la previsió mai no es convertí en realitat. Perquè quan els nacionalistes dels Joves Turcs de Kemal Atatürk agafaren el poder el 1922, les potències europees canviaren de parer i van veure amb bons ulls el nou home fort turc. El 1923, un nou tractat, de Lausana, confirmava que el Kurdistan quedava esquarterat entre Turquia, Iran, Iraq, Síria i la naixent URSS.

Posteriorment, entre 1945 i 1950, amb la fi de la Segona Guerra Mundial i l'obertura dels processos d'independència dels països sota el domini colonial de les potències europees, va renàixer l'esperança de la llibertat. Novament, però, ningú va moure un dit per ells i tot quedà com estava.

Malgrat la permanent reivindicació d'un Estat propi, no l'han obtingut mai. La primera entitat política kurda es va assolir formalment el 2003, després del derrocament de Hussein a Iraq, quan les forces d'ocupació, especialment les dels Estats Units, imposaren una anomenada entitat federal autònoma del Kurdistan iraquiana. Que és la que ara podria independitzar-se.

moviment fanatitzat, com és el cas, no es torba a crear nous dirigents. I cada un de nou és més i més radical que l'anterior, més i més ambiciós. Rashid al-Baghdadi assumí el liderat

Els gihadistes d'EiIL han passat de ser un grup terrorista a un verdader exèrcit que pot fer explotar tot l'Orient Mitjà.

de l'organització i assolí, entre 2007 i 2011, el control de prou territoris per començar a pensar a instaurar un verdader nou Estat islàmic radical. Però també fou assassinat. El substituí Abu Bakr al-Baghdadi –no és que es digui així realment, como tampoc el seu antecessor, sinó que es posaren el nom com a homenatge a Bagdad–, que és l'actual líder, el qual ha donat a EiIL la gran rellevància que té ara, tallà els llaços amb Al-Qaida, expandí la guerra a Síria aprofitant la revolta interna contra el règim de Baixar Hafez al-Assad i posà les bases per al gran control territorial que té actualment: un terç del país és seu.

La sortida de les tropes americanes li donà la gran oportunitat per fer el gran salt qualitatiu endavant. Fou aleshores quan preparà un verdader exèrcit de fidels –*Der Spiegel* assegura que amb milers d'aportacions de musulmans integristes europeus– i a partir de 2013 decretà una ofensiva general contra les forces oficials. L'exèrcit iraquiana no ha fet des d'aquell moment més que retirar-se. Ja no es tractava de tàctiques terroristes i de guerrilla, sinó d'una guerra oberta.

Les victòries militars d'EiIL li han permès organitzar les zones controlades com si es tractés d'un nou país independent. El califat, tal com en diuen. Amb la *capital*, i quarter general, a la ciutat de Baquba. Tot un aparent

Estat, igual que, per la seua banda, ja ho era a la pràctica el Kurdistan. Però radicalment diferent alhora. Perquè a les poblacions controlades pels fanàtics s'imposa la més estricta interpretació de la religió musulmana. Amb tot el que això comporta. És d'alguna manera el mateix que l'Afganistan dels aiatol·làs, però encara molt més bèstia. Malgrat les poques notícies que es filtren d'aquests territoris, sembla que fins i tot han arribat a tallar el subministrament elèctric per evitar que es vegi la televisió.

Amb els èxits armats que ha tingut enguany l'EiIL ha aixecat el pànic internacional. Segons informava la BBC a mitjan setmana passada, Bagdad, amb ajuda d'uns "assessors militars" nord-americans –ningú no en diu la xifra exacta–, ordenà una massiva contraofensiva per intentar recuperar terreny. Fins i tot Putin serví al règim iraquiana un grapat d'avions militars d'última generació perquè puguin usar-los contra les posicions radicals: els ianquis no els en venen perquè no els emprin contra els kurds. Curios: EUA i Rússia ajudant militarment el mateix Govern alhora. Insòlit. I és que si no és així, difícilment se'n sortirà, l'exèrcit governamental. Tant Washington com Moscou, i també Europa, s'adonaren que la cosa era així de greu quan conquerir, el passat 10 de juny, Mossul, la segona ciutat iraquiana, situada al

El genocidi silenciós

Al llarg del segle XX el poble kurd ha patit una massacre rere l'altra, i mai cap estat del món ni cap organització internacional –amb l'honrosa excepció d'Amnistia Internacional que ho ha denunciat en diverses ocasions– s'hi han preocupat. Ha estat el genocidi silenciós.

El 2011 per primer cop el Govern turc va demanar disculpes per assassinar massivament kurds. Clar que només es referia a un episodi concret –de 1936-1939– dels molts que d'aquestes característiques s'han produït al país des del segle XIX.

En efecte, entre 1806 i 1880 esclataren nombrosos intents de rebel·lió que acabaren tots igual: amb l'esclafament dels revoltats i la massacre sense pietat de desenes de milers de víctimes innocents. Després de la Primera Guerra Mundial, el president de la República de Turquia, Kamal Atatürk, imposà una repressió tan ferotge que fins i tot va prohibir –a més de l'idioma i de tota manifestació cultural– la paraula *kurd*. A banda, ordenà l'entrada de l'exèrcit a sang i foc a milers d'aldees i ciutats per buidar-les d'*enemics interns*, a qui envià, a peu, cap a l'exili o camps de refugiats. Qui s'hi resistia –sovint bastava la protesta– era assassinat. Les marxes duraven mesos, eren penoses a més no poder i dugueren a la mort milers de persones, especialment dels més dèbils: vells i nins. Els kurds contestaren amb intents de rebel·lions armades entre 1925 i 1927, que foren les excuses perfectes perquè Atatürk els massacrés. Amb el resultat de centenars de milers de víctimes.

I així s'arribà als assassinats perpetrats entre 1936 i 1939, pels quals ara Turquia ha demanat perdó. Va ser quan l'aviació oficial bombardejà enclavaments kurds al mateix temps que batallons d'infanteria entraven a les aldees, pobles i ciutats i mataben a pler. El resultat oficial fou de 13.806 morts. Però les entitats del poble massacrats eleven el nombre de víctimes fatals, si més no, a unes 80.000, a més de centenars de milers que hagueren de partir cap a l'exili per no ser executats o empresonats. Van ser tres anys de guerra sense pietat, en què uns atacaven i els altres morien: sempre els mateixos.

I no és que després s'acabés la repressió. En realitat ningú sap quantes víctimes ha provocat el conflicte kurd a Turquia. Milions, amb tota seguretat. El que sí que es coneix bastant bé és que en la seva última fase –des de fa quaranta anys– el conflicte ha generat uns tres milions de refugiats i més de 40.000 morts.

Però és que el kurds no han patit només a Turquia. Entre 1981 i 1988, durant la guerra entre Iraq i Iran, el dictador Sadam Hussein ordenà la repressió massiva de la població kurda, la qual considerava formalment com a col·laboradora de l'enemic. Només un dia concret, el 17 de març de 1988, van ser assassinats amb un bombardeig amb armes químiques a la ciutat de Halabja com a mínim 5.000 residents, sobre els 10.000 que hi vivien, i no fou l'únic cas, ni prop fer-hi. En conjunt, durant els anys d'aquella guerra uns 300.000 kurds foren assassinats a Iraq, als quals s'hauria d'afegir una part indeterminada però segurament important del milió de persones que *desaparegueren* –evidentment, totes mortes– mentre durà el règim.

nord, de més d'1 milió habitants, uns 150.000 dels quals, aproximadament, fugiren cap al sud.

Enmig del caos en què s'ha convertit Iraq, Kurdistan és una bassa d'estabilitat política, creixement econòmic i aliança ferma amb els grans interessos estratègics de les potències occidentals. En aquest context el seu Govern ha vist la gran oportunitat per a la independència.

Independència. Fa dues setmanes el president del govern regional kurd, Masud Barzani, declarava a la BBC que “el nostre objectiu és la independència”, la qual cosa, explicava, no seria més que “formalitzar allò que ja existeix a la pràctica perquè Iraq ja està dividit”. Tot i que rebutjava posar una data exacta, “no estic en condicions en aquests moments de fer-ho”, descartava

Masud Barzani, president del Kurdistan iraquiana, ha aconseguit el suport internacional

de pla que el procés pugui allargar-se gaire: “El Parlament convocarà el referèndum i ho farà aviat, és només qüestió de mesos”.

Barzani està a punt d'aconseguir el seu objectiu. Ara bé, a quin preu? El d'oblidar la resta de kurds, especialment els que viuen sota l'estat turc? Això sembla. El Govern independentista ha procurat jugar les seves cartes perseguint un acord fàctic amb el Govern d'Ankara, que ja l'hauria assolit a partir d'un contracte de venda de petroli blindat a llarg termini. D'aquesta manera el Govern islamista moderat del primer ministre Recep Tayyip Erdogan acceptaria com a fet consumat la independència. És molt significatiu que el seu ministre d'Afers Estrangers, Hüseyin Çelik, declarés a *Financial Times* a principi de juliol que “si la divisió d'Iraq fos inevitable... doncs, ells [els iraquians] són els nostres germans, desafortunadament la situació [a Iraq] no és bona i pareix que es dividirà (...) És cert que a Turquia el nom de Kurdistan posa nerviosa molta gent, però el seu nom [del possible nou Estat] és Kurdistan”. Pareix clar, doncs, que els turcs no posaran cap entrebanc.

A banda, Barzani té assegurat també el suport més entusiasta d'Israel. El 29 de juny el primer ministre Benjamin Netanyahu va dir que “els kurds d'Iraq han demostrat que es mereixen tenir el seu propi Estat”. Òbviament dóna tot el suport al Kurdistan iraquiana perquè

per obtenir la independència. Els successius governs dels Estats Units d'ençà de la primera guerra del Golf han donat suport als kurds iraquians. El primer ministre d'Israel, Benjamin Netanyahu, s'ha mostrat entusiasmada amb la independència del Kurdistan iraquí.

d'aquesta manera l'Estat jueu deixaria d'estar sol en un context àrab hostil. El nou Estat serà un aliat interessant, del qual, a més, importarà molt de cru. Respecte a això, va ser extraordinàriament ressaltat pels mitjans de comunicació de Tel Aviv el fet que arribés a finals de juny al país el primer petrolier amb petroli kurd procedent del port turc de Ceyhan.

Mentre que, per una banda, el Govern kurd ha aconseguit el segur reconeixement internacional, per una altra els peixmarga procuren guanyar tant de territori de població kurda com poden –més enllà de les tres províncies que formen la regió federal autònoma– enfrontant-se a les brigades d'EIIL i a unitats militars del Govern de Bagdad. En les últimes setmanes els kurds han

consolidat el control de la important ciutat i rodalia de Kirkuk, si bé és cert, però, que els gihadistes dominen la major part de la província del mateix nom, on hi ha Mossul.

La situació militar és molt confusa. Com tot en aquell país. A finals de la setmana passada els combats a tres bandes –entre peixmarga i gihadistes a Kirkuk, entre l'exèrcit regular i les milícies kurdes i, finalment, entre l'EIIL i les forces armades oficials– omplia d'incertesa el futur immediat. Per si faltava alguna cosa, ningú no parla sobre què passarà amb la resta de zones kurdes situades a Síria, Turquia i Iran, els governs dels quals pareixen acceptar com un fet a punt de ser consumat la independència del Kurdistan iraquí, però no tenen cap intenció de permetre uni-

ons de parts dels seus territoris al futur Estat. A més, si, com tot sembla apuntar, l'anomenat califat s'arriba a consolidar, tot l'Orient Mitjà es convertirà en un polvorí, perquè l'objectiu d'EIIL és derrocar el Govern de Bagdad i llavors anar per altres països de la zona. El president egipci, Abdel Fatah al-Sisi, declarava el 6 de juliol a l'agència oficial del país que si es confirmava la secessió formal de Kurdistan, "estaríem davant del principi d'una catastròfica divisió d'Iraq en Estats més petits" que portaria conseqüències "nefastes" per a tota la regió ja que, al seu entendre, aleshores EIIL consolidaria el seu califat i "intentaria emparar-se d'Egipte i després de Jordània i Aràbia Saudita".

Miquel Payeras

ÉS TEMPS DE VACANCES

**Si n'ets subscriptor
i a l'estiu te'n vas de vacances
i vols rebre EL TEMPS cada setmana.**

Telefona'ns al **902 131 025** i comunica'ns
l'adreça on vols rebre la revista aquest estiu o bé
envia'ns un correu electrònic a: subscripcions@eltemps.cat
(Ens ho pots comunicar fins el 25 de juliol)

ELTEMPS